

6. Po mojem mnenju bilo bi boljše ime „luna“ za taka trupla, ki so spremnice premičnic, mesto „mesec“; — ljudstvo pravi pa večidel mesec namesti luna, ali mesec pomeni le gotovo število dni (mesec dni), luna pa je tisto ime, ki pristje vsem spremnicam. — Kako čudno se pa glasi na pr. to-le: „(mesec) priteče okoli naše zemlje v 29 dneh in 12 urah; kateri čas mi tudi „mesec“ imenujemo. Ta čas imenuje nemec „Mondmonat“, jaz ga imenujem po svoji terminologiji „lunini mesec“; po tej terminologiji pa bi se imenovati moral „mesečni mesec“ („Mondmond“ ali pa „Monatmonat“). Kaj neki je to? — V spisu pa je zemljina spremnica zdaj „luna“, zdaj „mesec.“ Ali je samo luna, ali pa samo mesec; oboje pa nikoli ne!

7. Če se Mercuri suče, ne dovrši nad 6 milj v 1 sekundi, marveč le $58\frac{1}{2}$ čevlja (88 milj v 1 uri); — kajti suče se okoli svoje osi in dopolni v 24 urah dan ali 2108 milj, to je, celo svoje okrožje (Umfang); — dovrši pa nad 6 milj v 1 sekundi, če teka po svoji poti okrog solnca. — Tudi to ni gotovo, da so na Merkurji hribje tako silno visoki.

8. Presredje premičnice Venere ne znaša 1694 milj, marveč 1717 m., kakor je vnovič zrajtal gosp. J. H. Mädler; toraj Venera ni skoraj za nič manjša od zemlje. Al — kdo bode umel te-le besede: „suče se v svojem potu 5 milj v sekundi“? Ko ne bi že vedel človek, da se to pravi toliko kot: 5 milj preteče v svojem potu okrog solnca v sekundi; gotovo iz onega ne bi zvedel pravega!

Venera pa ni zmerom (dan za dnevom) „večernica“, nikdar to ne „danica“; — tudi Mercuri (i z večo pravico), Mart, Jupiter so časi večernice in danice. (cf. Mädler's Astr. §. 98. St. 143; Kosmos II. 258. Heis Woch. 1861, St. 254, 255). Veneri gré to ime časi le gledé njenega stanja v oziru k solncu in k zemlji.

Kar se pa tiče naravne podobe te premičnice Venere, ne vemo o tej dosti; kajti ali je njen svit preživ, da ne moremo dobro in pazno gledat je, ali pa je Venerino ozračje zeló gosto, gostejše kakor zemljino, toraj nikakor ni gotovo in tudi verjetno ni, da bi bili Venerini hribje 6 milj visoki; če pa, gotovo bi bil tako orjaško goro tudi že kak drugi opazovavec videl, in ne le ranjki Schröter! (Kon. prih.)

Šolske stvari.

Ipavska glavna šola.

Začetnica letnih sporočil namesti starokopitnih subih „perijoh“ ima na čelu letošnjega svojega sporočila sestavek, v katerem gospod ravnatelj L. Hiti starišem in srenjskim možem prav po domače in kaj lepo razjasnuje namen in korist nedeljskih šol, ktere, ako so prav vredjene, niso peto koló pri vozu, ampak os, brez ktere ni vozá; dalje jih prosi podpore sploh, zlasti pa, da tej svoji učilnici kmali preskrbi vrt, na katerem se bodo otroci djansko vadili del in opravil, ki jih čakajo v prihodnjem življenji. — Šolska oznanila kažejo, da ima ta šola 2 kateheta in 4 učitelje, da se je zraven navadnih predmetov učila tudi sadjoreja, sviloreja, vino-reja, čbelarstvo, gospodinstvo; da je 336 učencev in učenk imela vsakdanja, in 153 nedeljska šola. Iz vsega je očitno, da vipavska šola lepo izvršuje namen ljudske šole.

Mariborska gimnazija.

Program mariborske gimnazije v svojem vvodnem sestavku nemški razjasnuje, kaj da je v rimski zgodovini pred „Grahi“ bil „ager publicus.“ Iz šolskih vesti

pozvedamo, da ta gimnazija šteje 12 učiteljev, 342 učencev, po narodnosti 111 Nemcev, 208 (2 tretjini) Slovencev, Nemco-Slovencev (?) 21, in Laha 2; po veri razun dveh so vsi katoličani, šolskim tirjatvam jih ni zadostilo 60. Učnine se je plačalo 2469 gold. 60 kr.; vpisnine pa 155 gold. 40 kr.; štipendistov bilo je 25, katerim je došlo 1751 gold. 78 kr., druge pomoči se je nabralo 273 gld. 37 kr., od katerih se je revnim učencem izdalo 124 gold. 88 kr. — Izvanrednih predmetov se je učilo, in sicer: slovenščine 83 nemških učencev, laščine 7, francozčine (?), češčine 41, srednje-visokoneščine 8, štajarske zgodovine 50, petja 150, telovadbe 32, risanja 23, lepopisja 44, stenografije 27. Učni jezik je nemški, le slovenščina, ktera je le za Slovenca obligaten predmet, učila se je slovenski. Naloge, ki so se dajale učencem, kažejo, da je slovenščina v spretnih rokah. Dasi tudi v poročilu mariborske gimnazije, ktero obiskujete nad 2 tretjini Slovencev — živo pogrešamo slovenskega spisa, akoravno je v pisavi, Nouackh komaj spoznati slovenski Novak, vendar ima mariborska gimnazija v marsičem veliko prednost pred ljubljansko gimnazijo in realko. Prva je, da se slovenščina Slovincem v vseh razredih razlaga slovenski in sicer v 1. in 2. razredu po 3, v ostalih po 2 uri na teden; druga je, da se Nemci posebej v nemškem jeziku učé slovenščine; ta ločitev je po naših mislih prav naravna, toraj se ni čuditi, da Nemci in Slovenci lože bolj napredujejo, živo jo tudi zlasti naši realki priporočamo; — tretja prednost je, da se, kakor na celjski tudi na mariborski gimnaziji uči domača (štajarska) zgodovina; četrta, da so posebna šolska darila*) odločena učencem, ki se odlikujejo v slovenščini; in peta, da se uči tudi česki jezik. Govorilo se je, da se je bil sicer tudi za ljubljansko gimnazijo iz čistega rodoljubja ponudil vrli profesor Vavrů, da bi bil učil češčino — al, žalibog, da se je zavrlo to kolo, od ktere strani, nam ni znano; da pa v tej reči rok ni imelo ministerstvo, se nam verjetno zdí, ker na mariborski gimnaziji ni zavrnilo češčine. Morebiti nam bi preč. g. dr. Jarec vedili razjasnilo?

Národne stvari.

Glasi domorodni o novem času.

(Dalje.)

Iz Kranjskega D. A.

To vse bi se pa po naših mislih samo takrat popolnoma doseči dalo, ako bi se nova Avstrija na podlagi národnega, a ne na podlagi historičnega federalizma zidala. In to se bo tudi prej ali pozneje zgoditi moralo. Avstrija se mora po narodnostih decentralizovati, ne pa po historičnih spominih, ako se hoče, da bi kaj skoro silnih preprirov in tožeb zaradi narodnosti konec bilo. — Zakaj je neki centralizacija v Avstrii tako nemogoča, da se ne dá izpeljati niti s pomočjo absolutizma niti s pomočjo ustanovnosti, dasiravno se je za to pomoč tisuče milijonov potrosilo? Ali morda zavoljo historičnih spominov, zavoljo nekdanje državne samostalnosti posameznih avstrijskih dežel, zavoljo kron sv. Štefana, Vaceslava, Zvonimira itd.?? Oj, ozrite se vsi vi, ki to trdite, ozrite se na novo Italijo, ozrite se na Napolitansko, in spoznajte, da bi se Avstrija že pred sto in sto leti brez najmanjše težave, brez najmanjših stroškov vkljub vsem sv. kronam in starodavnim tisučletnim ustavam pocentralizovala in v eno, francozkemu cesar-

*) Tudi ljubljanski gimnaziji in realki priporočamo taka darila; če jih ni moč dobiti iz zaklada, iz kterega se plačujejo splošna darila, gotovo se bodo našli rodoljubi, ki bodo radi pomagali. Vred.